

HELSINGIN YLIOPISTO
KANSANTERVEYSTIETEEN LAITOS

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
PSYKOLOGIAN LAITOS

KAKSOSTEN KEHITYS JA TERVEYS -TUTKIMUS

PERHELOMAKE

Tässä lomakkeessa kysytään kaksosten syntymään, lapsuudenajan kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvistä asioista.

Arvoisa vastaanottaja

Tämä kysely on osa lääketieteellistä tutkimusta, jossa selvitetään ympäristön ja perimän vaikutusta terveyteen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Tutkimukseen on kutsuttu mukaan perheitä, joissa on kaksoset.

Tieteelliseltä kannalta on erittäin tärkeää, että **JOKAINEN LOMAKKEEN SAANUT VASTAA TÄHÄN KYSELYYN**. Lomakkeet on numeroitu tietokonekäsittelyä varten. Näin emme lähetä uutta lomaketta jo kerran vastanneille.

Vastatkaa kysymyksiin huolellisesti. **TARKASTAKAA LOPUKSI, ETTEI KYSYMYKSIÄ OLE VAHINGOSSA JÄÄNYT VASTAAMATTA.**

Palauttakaa täytetty lomake oheisessa palautuskirjekuoressa. Voitte jättää kuoren postin kuljettavaksi ilman postimerkkiä. Me maksamme postikulut.

HUOMATKAA: TEIDÄN HENKILÖLLISYYTENNE JA ANTAMANNE TIEDOT PIDE-TÄÄNTÄYSIN SALASSA. Tutkimustulokset käsitellään kaikista vastauksista muodostettuina taulukkoina, eikä niistä ilmene yksittäisen vastaajan tietoja.

VASTATKAA NÄIN:

Lomakkeen täyttäminen on helppoa. Kysymyksiin vastataan yleensä ympyröimällä yksi vaihtoehto. Vaihtoehdot on numeroitu. Katsokaa esimerkki 1.

Joissakin kysymyksissä on vastausvaihtoehdon jälkeen lisäkysymys tai kehoitus siirtyä johonkin toiseen kysymykseen. Nämä on merkitty opasnuolella (→). Katsokaa esimerkki 2.

Osassa kysymyksiä vastaukset kirjoitetaan niille varatuille viivoille. Katsokaa esimerkit 2 ja 3.

Jos joudutte korjaamaan jotain vastaustanne, vetäkää rasti virheellisen merkinnän yli.

VASTAUSESIMERKKEJÄ:

ESIM. 1. Oletteko käynyt viimeisen kuukauden aikana...

	En kertaakaan	Kerran	2 kertaa tai useammin
apteekissa	1	2	3
lääkärissä	1	2	3

(Vastaaja on tässä esimerkissä käynyt kuukauden aikana kaksi kertaa apteekissa ja kerran lääkärissä)

ESIM. 2. Tiedättekö veriryhmänne?

1 en → siirtykää seuraavaan kysymykseen

2 kyllä mikä on veriryhmänne? ARh+

(Vastaaja on tässä tiennyt veriryhmänsä)

ESIM. 3. Onko lapsillanne todettu jokin pitkäaikainen sairaus? Jos on, niin mikä?

A-lapsi: KYLLÄ, ASTMA

B-lapsi: _____

(Tässä esimerkissä vain A-lapsella on todettu astma)

Aluksi kysymme kaksosten syntymään liittyviä asioita.

A-lapsella tarkoitamme seuraavassa ensiksi syntynyttä, **B-lapsella** tarkoitamme toiseksi syntynyttä kaksoslasta.

1. Millä raskausviikolla saitte tietää kaksosraskaudesta?

- 1 sain tietää _____ viikolla
- 2 sain tietää kaksosraskaudesta vasta synnytyksessä
- 3 en muista

2. Millä raskausviikolla kaksoset syntyivät?

_____ viikolla

3. Montako minuuttia oli A-lapsen ja B-lapsen syntymisen välillä?

- 1 syntymisen välillä oli _____ minuuttia
- 2 en muista

4. Syntyivätkö kaksoset keisarinleikkauksella?

- 1 ei
- 2 kyllä, molemmat
- 3 kyllä, vain B-lapsi

5. Minkälainen istukka kaksosilla oli?

- 1 yhteinen
- 2 erillinen
- 3 en tiedä

6. Lastenne etunimet

A-lapsi: _____

B-lapsi: _____

	A-lapsi	B-lapsi
7. Syntymäpaino	_____ gr	_____ gr
8. Syntymäpituus	_____ cm	_____ cm
9. Apgar-pisteet	_____	_____
10. Joutuiko jompikumpi lapsista jäämään sairaalahoitoon syntymänsä jälkeen?	1 ei 2 kyllä	1 ei 2 kyllä
Jos joutui, minkä vuoksi?	_____ _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____ _____
11. Ovatko lapsenne joutuneet myöhemmin sairaalahoitoon tapaturman tai sairauden vuoksi?	1 ei 2 kyllä	1 ei 2 kyllä
Jos ovat, mistä syystä?	_____ _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____ _____

Seuraavassa kysymme kaksosten terveyteen liittyviä asioita.

12. Onko kaksoslapsillanne todettu mitään synnynnäisiä sairauksia tai vikoja (esim. synnynäinen sydänvika, huulihalkio tai tyrä)?

A-lapsi: _____

B-lapsi: _____

13. Onko kaksosilla koskaan todettu jotain seuraavista sairauksista tai oireista:

A. Heinänuhaa

- 1 ei kummallakaan
- 2 A-lapsella
- 3 B-lapsella
- 4 molemmilla

B. Astmaa

- 1 ei kummallakaan
- 2 A-lapsella → toteamisikä: A-lapsi _____ vuotta
- 3 B-lapsella B-lapsi _____ vuotta
- 4 molemmilla

C. Kuume-kouristuksia

- 1 ei kummallakaan
- 2 A-lapsella
- 3 B-lapsella
- 4 molemmilla

D. Tajuttomuus- tai muita kouristuskohtauksia

- 1 ei kummallakaan
- 2 A-lapsella
- 3 B-lapsella
- 4 molemmilla

14. Onko heillä todettu jokin muu pitkäaikainen sairaus? Jos on, niin mikä?

A-lapsi: _____

B-lapsi: _____

15. Onko heillä pitkäaikaista lääkitystä? Mitä lääkettä ja mihin sairauteen?

A-lapsi: _____

B-lapsi: _____

Seuraavaksi kysymme kaksosten kasvusta ja kehityksestä. Ensin kysymme tapahtumista ennen kouluun menoa. Useimmissa kysymyksissä pyydämme Teitä vertailemaan kaksosia keskenään.

Lasten kehitys alle kouluikäisenä (0-6 vuotiaana)

Monestikaan lapset eivät kehity aivan samaa vauhtia, toinen voi kehittyä toista nopeammin. Tiedämme, että myöhemmin voi olla vaikeaa muistaa, miten lapset kehittyivät tai missä iässä he oppivat erilaisia taitoja. Sen vuoksi kysymme kaksosten välisiä eroja.

16. Oliko Teidän mielestänne jompikumpi lapsistanne alle kouluikäisenä edellä toista:

	A-lapsi oli edellä	B-lapsi oli edellä	Ei eroa	En osaa sanoa
kävelyn oppiminen ilman tukea	1	2	3	4
sanojen puhumaan oppiminen	1	2	3	4
sorinäppäryys (esim. askartelu)	1	2	3	4
muun liikunnan kehitys (esim. ketteryys)	1	2	3	4
älyllinen kehitys (esim. nokkeluus)	1	2	3	4
"kypsyys" (tunteiden kehitys, sopeutuminen, jne)	1	2	3	4

17. Miten kaksoslapsenne yleensä viihtyivät yhdessä ennen kouluikää?

- 1 oikein hyvin
- 2 melko hyvin
- 3 melko huonosti
- 4 ei juuri ollenkaan
- 5 en osaa sanoa

18. Oliko heidän käytöksensä samanlaista ennen kouluikää?

- 1 hyvin samanlaista
- 2 melko samanlaista
- 3 melko erilaista
- 4 hyvin erilaista
- 5 en osaa sanoa

19. Olivatko he silloin kiinnostuneet samoista asioista?

- 1 aivan samoista asioista
- 2 useimmiten samoista asioista
- 3 useimmiten eri asioista
- 4 ei juuri yhteistä kiinnostusta
- 5 en osaa sanoa

20. Kumpi lapsista oppi seuraavat taidot **ensimmäisenä**?

	A-lapsi ensin	B-lapsi ensin	Samanaikaisesti (kahden kuukauden sisällä toisistaan)	En osaa sanoa
kääntyi vatsalleen (vauvana)	1	2	3	4
seisoi tuetta	1	2	3	4
käveli rappusia ylös	1	2	3	4
riisui itse	1	2	3	4
söi itse lusikalla	1	2	3	4
leikkasi saksilla paperia	1	2	3	4
solmi itse kengännauhat	1	2	3	4

21. Oliko vähän vieraammilla ihmisillä vaikeuksia erottaa heitä toisistaan, koska kaksoiset olivat niin samannäköisiä?

- 1 ei koskaan tai harvoin
- 2 joskus
- 3 usein

22. Miten kaksostenne hoito oli järjestetty ennen kouluikää?

- 1 äiti/isä hoitaneet _____ vuotta
- 2 ovat olleet perhepäivähoidossa _____ vuotta
- 3 ovat olleet päiväkodissa _____ vuotta
- 4 isovanhemmat hoitaneet _____ vuotta
- 5 hoitaja kotona _____ vuotta
- 6 muu, mikä? _____ , _____ vuotta

Tähän loppuivat kysymykset kehityksestä ennen kouluikää.

Kaksosten identtisyys

Kaksosia on kahdenlaisia, identtisiä ja epäidenttisiä. **Identtiset kaksoset** saavat alkunsa yhdestä ja samasta munasolusta, joka ei kehitykään yhdeksi sikiöksi, vaan jakautuu kahdeksi eri yksilöksi. Heillä on sama perimä ja he ovat samaa sukupuolta. He ovat myös paljon samannäköisempiä kuin sisarukset keskimäärin. **Epäidenttiset kaksoset** saavat alkunsa kun kaksi munasolua irtoaa samanaikaisesti munasarjasta ja ne kehittyvät erillisiksi yksilöiksi. Tällöin puhutaan erimunaisista kaksosista. Vaikka epäidenttiset kaksoset kehittyvät samassa kohdussa ja syntyvät samanaikaisesti, he eivät ole perimältään ja ulkonäöltään sen samanlaisempia keskimäärin kuin veljet tai sisaret keskenään. Identtisyyttä voidaan tutkia eri tavoin; osassa synnytyksistä kaksosten identtisyys voidaan todeta synnytyssairaalan sikiökalvotutkimuksilla. Myöhemmin voidaan vielä erikoistutkimuksilla selvittää perimän samankaltaisuutta.

23. Kerrottiinko Teille synnytyssairaalassa sikiökalvojen tai muun tutkimuksen perusteella todettua kaksosten identtisyyttä?

- 1 kaksoset ovat eri sukupuolta → siirtykää kysymykseen 29
- 2 identtisydestä ei mainittu mitään
- 3 sanottiin, ettei identtisyyttä voi todeta
- 4 sanottiin, että kaksoset ovat epäidenttisiä
- 5 sanottiin, että kaksoset ovat identtisiä
- 6 en osaa sanoa

24. Onko kaksosilla sama silmien väri?

- 1 selvästi eriväriset silmät
- 2 jonkin verran eroa
- 3 täysin samanväriset silmät

25. Onko kaksosilla sama hiusten väri?

- 1 täysin samanväriset hiukset
- 2 jonkin verran eroa
- 3 selvästi eriväriset hiukset

26. Onko kaksosilla sama hiusten laatu (paksuus, kiharat vai suorat jne.)?

- 1 täysin samanlaiset hiukset
- 2 jonkin verran eroa
- 3 selvästi erilaiset hiukset

27. Onko kaksosilla samanlaiset kasvopiirteet?

- 1 selvästi erilaiset kasvopiirteet
- 2 joitakin pieniä eroja on kasvopiirteissä
- 3 kasvopiirteet hyvin samanlaiset

28. Mikä on Teidän käsityksenne kaksosten identtisyydestä?

- 1 kaksoset ovat identtiset
- 2 kaksoset ovat epäidenttiset
- 3 en ole asiasta varma

Lasten kehitys kouluikässä

29. Kumpi lapsista oppi ensimmäisenä lukemaan?

- 1 A-lapsi
- 2 B-lapsi
- 3 samanaikaisesti (kuukauden sisällä toisistaan)
- 4 en osaa sanoa

30. Oliko Teidän mielestänne jompikumpi kaksosista toista taitavampi tai kehityksessä edellä 7-10 vuoden iässä:

	A-lapsi oli selvästi edellä	A-lapsi oli hieman edellä	Tasaveroiset	B-lapsi oli hieman edellä	B-lapsi oli selvästi edellä
ketteryudessa	1	2	3	4	5
fyysisessä voimakkuudessa	1	2	3	4	5
sanallisessa ilmaisussa	1	2	3	4	5
tunteiden kehityksessä, sopeutumisessa	1	2	3	4	5
musikaalisuudessa	1	2	3	4	5

31. Onko heidän käytöksensä ollut samanlaista kouluikässä?

- 1 hyvin samanlaista
- 2 melko samanlaista
- 3 melko erilaista
- 4 hyvin erilaista
- 5 en osaa sanoa

32. Ovatko kaksoiset niin samannäköisiä, että opettajilla on vaikeuksia erottaa heitä toisistaan?

- 1 ei
- 2 kyllä
- 3 en osaa sanoa

33. Ovatko he kiinnostuneet samoista asioista?

- 1 aivan samoista asioista
- 2 useimmiten samoista asioista
- 3 useimmiten eri asioista
- 4 ei juuri yhteistä kiinnostusta
- 5 en osaa sanoa

34. Onko heillä samat kaverit ja ystävät?

- 1 lähes samat ystävät
- 2 useita yhteisiä ystäviä
- 3 enimmäkseen eri ystävät
- 4 ei ollenkaan samoja ystäviä
- 5 en osaa sanoa

35. Toimiiko toinen kaksosista "johtajana"?

(esim. mielipiteissä, leikeissä, asioiden toimittamisessa)

- 1 A-lapsi johtaa aina
- 2 A-lapsi johtaa usein
- 3 johtavat yhtä usein
- 4 B-lapsi johtaa usein
- 5 B-lapsi johtaa aina
- 6 en osaa sanoa

36. Onko kaksoilla kotona yhteinen asuinhuone?

- 1 kyllä
- 2 ei → montako vuotta he ovat asuneet eri huoneissa?

_____ vuotta

37. Ketkä asuvat kaksosten kanssa samassa taloudessa (tarvittaessa ympäröikää useampia kohtia)

- 1 kaksosten biologinen äiti
- 2 kaksosten biologinen isä
- 3 sisaruksia, kuinka monta _____
- 4 muita aikuisia (uusi avo/aviopuoliso, isovanhemmat, muut sukulaiset, muut),
keitä _____

- 5 muita lapsia (sisar- ja velipuolet, ottolapset, muut)
kuinka monta _____

38. Miten paljon kaksoset viettävät valveillaoloaikaa yhdessä?
(Voitte ympäröidä tarvittaessa useamman vaihtoehdon)

- 1 kaksoset ovat melkein aina yhdessä
- 2 kaksoset ovat enimmäkseen yhdessä
- 3 A-lapsi on enimmäkseen muiden kavereiden tai sisarusten kanssa
- 4 A-lapsi on paljon yksinään
- 5 B-lapsi on enimmäkseen muiden kavereiden tai sisarusten kanssa
- 6 B-lapsi on paljon yksinään

39. Ovatko kaksoset riippuvaisia toisistaan?

Ympyröikää sopivin vaihtoehto sekä A-lapsen että B-lapsen kohdalta

A-lapsi kaksosestaan	B-lapsi kaksosestaan
1 hyvin riippuvainen	1 hyvin riippuvainen
2 jossain määrin riippuvainen	2 jossain määrin riippuvainen
3 ei ollenkaan riippuvainen	3 ei ollenkaan riippuvainen
4 en osaa sanoa	4 en osaa sanoa

40. Käyvätkö kaksoslapsenne samaa koulua?

- 1 he ovat olleet samassa koulussa koko ala-asteen ajan
- 2 he olivat samassa koulussa yhteensä _____ vuotta
- 3 he ovat olleet koko ala-asteen eri kouluissa → siirtykää kysymykseen 42

41. Ovatko kaksoset aina olleet samassa luokassa, eli onko heillä aina ollut yhteinen luokanopettaja?

- 1 he ovat olleet aina eri luokassa
- 2 he ovat olleet samassa luokassa 1-2 vuotta
- 3 he ovat olleet samassa luokassa 3-4 vuotta
- 4 he ovat olleet aina samassa luokassa
- 5 muu, mikä? _____

42. Kummalla oli mielestänne parempi koulutodistus viime keväänä?

- 1 A-lapsella
- 2 B-lapsella
- 3 ei eroa
- 4 en osaa sanoa

Koulututkimus

Tämän lomakkeen lopuksi tiedustelemme, missä lapsenne käyvät koulua, ja luokanopettajan nimeä. Näitä tietoja tarvitsemme, jotta voimme pyytää koulun johtajalta ja luokanopettajalta suostumusta koulussa suoritettavaan tutkimukseen.

Kaksoslasten sosiaalista vuorovaikutusta koulussa ja kotona selvitetään luokanopettajien ja vanhempien suorittamilla arvioinneilla. Lähetämme tätä varten kotiin ja kouluun samanlaiset kyselylomakkeet kevätlukukauden aikana.

Lisäksi osa kaksosista osallistuu koululuokassa tutkijan johdolla tehtävään vuorovaikutustutkimukseen. Siinä oppilaat arvioivat toisiaan tiettyjen kysymysten suhteen (esim. "Kenet luokkakavereistasi valitsisit luokkaretken johtajaksi?"). Tutkimustilanteessa kaksoset eivät joudu erityisen huomion kohteeksi, koska kaikki luokan oppilaat osallistuvat toistensa arviointiin. Luokkatilanteen jälkeen kaksosia pyydetään vastaamaan kyselyyn, joka koskee harrastuksia ja terveystottumuksia.

Pyydämme suostumustanne siihen, että kaksosenne voivat osallistua koulututkimukseen.

1 suostun → täyttäkää seuraava sivu

2 en suostu, koska _____

→ siirtykää kysymykseen 43

Kaksosten koulunkäyntiä koskevat tiedot:

A-lapsen nimi: _____

Koulun nimi: _____

Katuosoite: _____

Postinumero ja postitoimipaikka: _____

Luokka (esim. 5A): _____

Luokanopettajan nimi: _____

Jos A-kaksonen ei ole normaaliluokalla, millaisessa luokkamuotoisessa erityisopetuksessa hän on, ja milloin siirto on tehty?

B-lapsen nimi: _____

Mikäli kaksoslapsillanne on eri luokanopettaja, pyydämme Teitä täyttämään koulutiedot B-lapsenne osalta erikseen:

Koulun nimi: _____

Katuosoite: _____

Postinumero ja postitoimipaikka: _____

Luokka (esim. 5A): _____

Luokanopettajan nimi: _____

Jos B-kaksonen ei ole normaaliluokalla, millaisessa luokkamuotoisessa erityisopetuksessa hän on, ja milloin siirto on tehty?

Vanhemman allekirjoitus ja nimen selvennys

43. Seuraavaksi voitte esittää lisäyksiä tai täydennyksiä, mikäli kysymyksissämme ei ole tullut esille jotain kaksosten tai perheen terveyteen liittyvää asiaa.

TUTKIMUKSEN EDESSÄ SAATTAAP TULLA AIHETTA LISÄKYSYMYKSIIN. TOIVOMME, ETTÄ TARVITTAESSA VOISIMME OTTAA TEIHIN YHTEYTTÄ PUHELIMITSE.

PUHELINNUMERONI ON

PÄIVISIN (____) _____

ILTAISIN (____) _____

KIITÄMME TEITÄ ANTAMASTANNE AVUSTA TÄHÄN TUTKIMUKSEEN

Perhe12.lom v97.1